

Dünya Belleği Programının 30. Yıl Dönümünün Kutlanması

KONSEPT NOTU

Kapsayıcı, adil
ve barışçıl
toplumları
teşvik etmek
için belgesel
mirasın
desteklenmesi

27 Ekim - 5 Kasım
2022

#MemoryOfTheWorld
#DocumentaryHeritage

<https://en.unesco.org/programme/mow>

Geçmiş

Dünya Belleği kavramı; Genel Bilgi Programı (General Information Programme - PGI) uygulaması kapsamında, UNESCO'nun İletişim, Bilgi ve Enformatik Sektörünün ortaya çıkmasını takiben 1990'ların başında gelişmiştir. UNESCO'nun 1991 yılındaki Genel Konferansı, Genel Direktör Federico Mayor Zaragoza'yı "Arşivler, arşivlerin güvenliğinin sağlanması ve arşiv mirasının erişilebilirliği konularında, 4 üye ülkede, görsel-işitsel materyallerle çalışan bölgesel teknik laboratuvarların kurulmasına danışmanlık etmeyi, görsel-işitsel arşivlerin gelişmesini ve mikrofilmleme yoluyla arşiv mirasının yeniden yapılandırılmasını planlamaya" davet etmiştir. O dönemde internet kullanımının yaygınlaşmasına çok zaman vardı ancak kırılgan ve tehlike altındaki dokümanların korunması hakkındaki küresel endişelerin artması çağdaş bir gerçeklikti.

UNESCO 1992 yılında ortak belleğin geri döndürülemeyecek şekilde kaybına engel olmak amacıyla Dünya Belleği (Memory of the World - MoW) Programını oluşturmuştur. 2015 yılında UNESCO üye ülkeleri, ortak kararlılıklarını temsil eden ve tanımlama, koruma, erişilebilirlik gibi farklı hedefleri amaçlayan, ulusal ve uluslararası iş birlikleriyle birlikte politik mekanizmaları da içeren "Dijital Formdaki de Dâhil Belgesel Mirasın Korunmasına ve Belgesel Mirasa Erişime ilişkin Tavsiye Kararı"nı kabul etmiştir.

"Birmanya Kralı Alaungphaya'nın Büyük Britanya Kralı II. George'a 7 Mayıs 1756 tarihli Altın Mektubu"
© Gottfried Wilhelm Leibniz Kütüphanesi. 2015 yılında Almanya, Büyük Britanya Birleşik Krallığı ve Myanmar tarafından UNESCO Dünya Belleği Kütüğüne kaydedilmiştir.

Dünya Belleği Programının vizyonu dünya belgesel mirasının herkese ait olması, herkes için tamamen korunması ve kültürel değerler, töreler ve pratikler de dâhil herhangi bir engel olmadan herkes tarafından erişilebilir kılınmasıdır.

Dünya Belleği Programının misyonu, dünya belgesel mirasının korunması ve belgesel miras farkındalığının artırılması, belgesel mirasın erişilebilirliğinin evrensel ve kalıcı bir şekilde sağlanmasıdır.

Dünya Belleği Programının temelini oluşturan 3 ana hedef şu şekilde sıralanabilir:

- Dünyanın geçmiş, şimdiki ve gelecek mirasının en uygun teknikler kullanılarak korunmasının kolaylaştırmak,
- Belgesel mirasın evrensel erişimine yardımcı olmak. Kurumların ve bireylerin sahip oldukları belgesel mirası olabildiğince eşit ve yaygın biçimde (dijital veya analog, en uygun formda) ulaşılabilir kılmaları için teşvik etmek,
- Belgesel mirasın varlığı ve önemi konusunda dünya çapında farkındalığı artırmak ve böylece insanlar ve kültürler arası diyalog ve karşılıklı anlayışı teşvik etmek.

30 Yıl Sonra

2022 Dünya Belleği Programının 30. yıl dönümüdür. Bu süre içinde program kayda değer birçok başarı göstermiştir. Bunların bir kısmı şu şekilde sıralanabilir:

- 2015 Tavsiye Kararı doğrultusunda belgesel mirasın kurtarılması, korunması ve erişilebilirliği için üye ülkelerin güçlendirilmesi kapsamında 17'si Afrika'da olmak üzere 94 üye ülkede Belgesel Miras Komitelerinin kurulması,
- Afrika, Asya Pasifik, Latin Amerika ve Karayip Bölgesi dâhil olmak üzere 3 Bölgesel Dünya Belleği Komitesinin kurulması,
- Hükümetler arası gözetim mekanizması ve UNESCO sekreteriyasının programı tarafsız bir şekilde yönetmesiyle güçlendirilmiş bir sistem ve bağımsız uzmanlıkla 400'den fazla belgesel mirasın Dünya Belleği Uluslararası Kütüğüne kaydedilmesi,
- Belgesel mirası daha geniş çapta erişilebilir hale getirmek için, gelişmiş dijitalleştirme de dâhil olmak üzere bellek kurumlarının kapasitesinin geliştirilmesinin sağlanması,

"Atlas Blaeu-Van der Hem" © Avusturya Ulusal Kütüphanesi.
2003 yılında Avusturya tarafından UNESCO Dünya Belleği Kütüğüne
kaydedilmiştir.

Bu nedenle, bir bilgi kaynağı olarak belgesel miras, hem Hedef 16'nın 16.10. Alt Hedefinin "bilgiye kamusal erişim" bileşeninde hem de "temel özgürlükler" bileşeninde kendine yer bulur. Kutlamanın teması kapsamında, belgesel mirasa evrensel erişimin sağlanması sorunu temel bir endişe olmaya devam etmekle birlikte kapsayıcı, adil ve barışçıl toplumları teşvik etmek için belgesel mirasın nasıl kullanılacağına güçlü bir şekilde odaklanılmaktadır. Bu, 2015 Tavsiye Kararının temel kaygılarından birine, yani "belgesel mirasın, barışı ve özgürlük, demokrasi, insan hakları ve haysiyete saygıyı teşvik etmek için gereken daha fazla anlayışı ve diyalogu sağlamak için bilgi paylaşımını teşvik etmesinin önemi" ile ilgilidir. Bu bağlamda, 2015 Tavsiye Kararı, "...belgesel mirasın korunması ve bu mirasın uzun vadeli erişilebilirliğinin, insan hakları olarak temel fikir, ifade ve bilgi özgürlüklerinin temelini oluşturduğu" fikrini de benimsemektedir.

Bu kapsamda, 30. yıl dönümü kutlamalarını belirleyebilecek önemli konular şunları içerecektir:

- Kültürler arasında daha fazla anlayış ve diyalogu teşvik eden Dünya Belleği Programının ulusal, bölgesel ve uluslararası kütüklerinde yer alanlar da dâhil olmak üzere belgesel mirasın belirlenmesi,
- Yerli halklar gibi marjinalleştirilmiş grupların belgesel mirasının tanıtılması. Bu tür gruplara ev sahipliği yapan Üye Devletler, kapsayıcılığı teşvik etmek ve böylece adil ve barışçıl şekilde bir arada yaşama olasılığını artırmak için toplumlarının bu yönünü vurgulamayı değerlendirebilir.
- Arşivler, kütüphaneler, müzeler vb. yerlerde belgesel mirasa erişim ve kullanımdaki cinsiyet eşitsizliklerinin vurgulanması,
- Bir topluluk, kültür, ülke veya genel olarak insanlık üzerinde olağanüstü bir etkisi olan, dünya çapında önemli ulusal belgelerin tanıtılması. Pek çok örnek mevcuttur, ancak bunların belirlenmesi Üye Devletlere bırakılmıştır.
- Mevcut müfredatı, yeterince kullanılmayan birincil kaynaklarla zenginleştirmek için belgesel mirasın eğitsel değerinden yararlanmak.
- Medyanın ve gazetecilerin, sürdürülebilir kalkınma konularında geçici raporlama yapmak için belgesel mirasın tarihsel değerini nasıl kullanabileceklerinin araştırılması,
- Belirli bir ulusal, bölgesel veya uluslararası bağlamda, kapsayıcı, adil ve barışçıl toplumların ortaya çıkmasına en fazla katkı sağlamış sayılabilecek ulusal, bölgesel ve uluslararası belgelerin desteklenmesi,
- Risk altındaki belgesel mirasın korunmasına ilişkin en iyi uygulamaların vurgulanması.

Bu temanın, etkisini artırmak için kullanılacak birçok farklı yönü vardır.

Uygulama İçin İş Birlikleri

UNESCO saha ofisleriyle birlikte çalışan ulusal ve bölgesel Dünya Belleği komiteleri bu kutlamaları gerçekleştirmenin anahtarı olacaktır. UNESCO'nun Kategori 2 Merkezi de - Uluslararası Belgesel Miras Merkezi - bazı etkinliklere yön verecektir. Belgesel miras alanında çalışan uluslararası sivil toplum kuruluşları da dâhil olmak üzere diğer paydaşlar, temanın güçlü yönlerine odaklanan ve kendi kurumsal önceliklerini vurgulayan etkinlikler düzenleme özgürlüğüne sahiptir.

Bu bağlamda, ilgilenen kuruluşlar Dünya Belleği Programı Sekreteryasını 30. yıl dönümü kutlamalarında düzenlemeyi düşündükleri etkinlikler konusunda önceden bilgilendirebilirler (mowsecretariat@unesco.org). Bu tür faaliyetler Dünya Belleği web sitesinde paylaşılacaktır.

Kutlama Dönemi

Kutlamalar **27 Ekim - 5 Kasım 2022** tarihleri arasında gerçekleştirilecektir. 27 Ekim, Dünya Belleği Programının kurulmasıyla tarihsel bağlantısı nedeniyle değil, Dünya Görsel - İşitsel Miras Günü olduğu için seçilmiştir. Tarihsel olarak, Dünya Belleği Programının kökenleri, 22 Haziran 1992'de Paris'te düzenlenen bir uzmanlar toplantısına dayanmaktadır. Bu toplantıda üzerinde durulan çeşitli konular (koruma ve restorasyona ilişkin temel olarak yapılması gerekenler, bir Uluslararası Danışma Komitesi (IAC) kurma isteği, ICA ve IFLA gibi temel paydaşlar, özel sektörden paydaşlar ve Yönergeler için bazı temel fikirler) Dünya Belleği Programının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

<https://www.mowcalendar.org/>

"Asya-Afrika Konferansı Arşivleri" © Endonezya Cumhuriyeti Ulusal Arşivleri. 2015 yılında Endonezya tarafından UNESCO Dünya Belleği Kütüğüne kaydedilmiştir.

Küresel Kutlamalar

Belgesel Miras Birimi tarafından koordine edilecek olan küresel kutlamalar, devam eden COVID-19 kısıtlamaları göz önüne alınarak üç şekilde gerçekleştirilecektir:

1. Dünya Belleği Uluslararası Kütüğüne kayıtlı varlıkların küresel bir sergisi. Sergi, Paris'teki UNESCO Genel Merkezinin parmaklıkları üzerinde bir hafta (27 Ekim - 5 Kasım 2022) boyunca sergilenecek olan 30 poster aracılığıyla gerçekleştirilecektir. Bunun yanında kutlama için iki/üç *kakemono* üretilecek ve stratejik noktalara yerleştirilecektir.
2. Belgesel miras alanında önde gelen bir uzman tarafından gerçekleştirilecek olan, temayı ortaya çıkaracak bir ana-tema konuşmasının yer alacağı bir sempozyum; yıllar içinde Dünya Belleği Programından faydalanmış olan bellek kurumlarının deneyim/tanıklıklarına ilişkin paylaşımları ve kapsayıcılığı, adaleti ve barışı teşvik eden belgesel miras öğelerinin sergilenmesi. Sempozyum, Belgesel Miras Birimi ve Uluslararası Belgesel Miras Merkezi tarafından ortaklaşa düzenlenecektir.
3. Uluslararası Belgesel Miras Merkezi tarafından koordine edilen, bölgesel komitelerin başkanları tarafından hazırlanan ve IFLA, ICA, CCAAA, ICOM vb. de dâhil olmak üzere UNESCO'nun kilit paydaşları tarafından da imzalanan bir yıl dönümü bildirisi. Bölgesel komitelerin olmadığı bölgelerde, seçilen ulusal komitelerin başkanları, yıl dönümü bildirisinin hazırlanmasında yer alacaktır. Açıklamada ayrıca küresel temaya da değinilecektir.

Ulusal Kutlamalar

Ulusal ve bölgesel komitelerle birlikte paydaşlarımız tarafından da uygulanabilecek olası faaliyetler şu şekildedir:

- Sergiler
- Dünya Belleği Programı tarafından son 12 ayda üretilenler de dâhil olmak üzere, yayınların yapılması veya mevcut yayınlar etrafında bir faaliyetin başlatılması (e-takvim, kurs, dijitalleştirme kılavuzu vb.)
- Eğer mevcut değilse ulusal kütüğün kurulması
- Ulusal ve/veya bölgesel komitenin çalışmalarını teşvik etmek için medya etkinlikleri
- Kütüphane oturumlarına vb. katılan çocuklar için küçük testler
- Bu bağlamda küresel temanın farklı yönlerini vurgulayan YouTube videolarının üretimi. Bu tür videolar Dünya Belleği web sitesine eklenebilir.

İletişim: mowsecretariat@unesco.org